

30. května 1869, č. 93 ř. z. Zákon tento obsahuje 29 paragrafů a rozpadá se v VIII. oddíl; první oddíl jedná v §§ 1—6 o právní povaze vod (viz čl. Řeky); druhý obsahuje pravidla o používání veřejných vod v §§ 7—9 (viz čl. Vody, Plavení vorů, Plavba říční), III. oddíl vysvětluje používání a správu vod soukromých v §§ 10—18 (viz čl. Řeky, Zařízení zavodňovací, Expropriace v právu vodním), IV. oddíl pojednává v § 19 o oprávnění k rybolovu (čl. Rybolov), V. oddíl (§§ 20—25) upravuje vodní společenstva (viz tento čl.), VI. oddíl (§ 26) jedná o stavbách vodních (viz čl. Řízení vyzývací dle práva vodního, Expropriace v právu vodním a Stavby vodní), VII. oddíl (§ 27) přikazuje ustanovení prováděcí do kompetence sněmů zemských a oddíl VIII. vytýká v § 28 ustanovení, že §§ 15 a 16 říš. zákona vodního, jakož i pravidla V. oddílu nabudou působnosti v každé jednotlivé zemi korunní teprve tím okamžikem, kdy vydána budou nařízení vyhrbzená zákonodárství zemskému. Na základě §§ 18, 25 a 27 cit. zák. z r. 1869 vydány byly tyto zemské zákony vodní: pro Čechy ze dne 28. srpna 1870 č. 71 z. z., pro Moravu ze dne 28. srpna 1870 č. 65 z. z., pro Slezsko ze dne 28. srpna 1870 č. 513 z. z., pro Bukovinu ze dne 6. března 1873 č. 22 z. z., pro Dalmácií ze dne 7. března 1873 č. 32 z. z., pro Halič ze dne 14. března 1875 č. 38 z. z., pro Gorici a Gradišku ze dne 28. srpna 1870 č. 41 z. z., pro Istrii ze dne 28. srpna 1870 č. 52 z. z., pro Korutany ze dne 28. srpna 1870 č. 46 z. z., pro Krajinu ze dne 15. května 1872 č. 16 z. z., pro Rakousy Horní ze dne 28. srpna 1870 č. 32 z. z., pro Rakousy Dolní ze dne 28. srpna 1870 č. 56 z. z., pro Solnohradsko ze dne 28. srpna 1870 č. 32 z. z., pro Štýrsko ze dne 18. ledna 1872 č. 8 z. z., pro Tyroly ze dne 28. srpna 1870 č. 64 z. z., pro Terst ze dne 28. srpna 1870 č. 44 z. z., pro Vorarlberg ze dne 28. srpna 1870 č. 65 z. z.

Literatura. Znamenitým spisem jsou Randovy »Příspěvky k rakouskému právu vodnímu« (v Praze 1878, pak články v »Öster. Staatswörterbuch«, Vídeň, 1897); dále uvéstí sluší jako čelnější spisovatele v oboru tomto Peyrera, dr. Lorenze, Kisslinga a j.

Právo zástavní.

I. Pojem a podstata.

Právo zástavní je věcné pojištění obligačního nároku, jímž věřitel nabývá práva uspokojiti se z určité věci, jestliže by nárok jeho v čas uspokojen nebyl. Obsah jeho záleží ve vynaložení hodnoty věci k uspokojení pohledávky a výkon tohoto právního obsahu přísluší věřiteli přímo vzhledem k věci, nezávisle od vůle vlastníka zástavy. Na této bezprostřednosti výkonu práva nemění se ničeho tím, že speněžení zástavy neděje se zástavním věřitelem, nýbrž soudem, soudním prodejem (exekuční dražbou). Toto soudní zasahování není nic jiného, než výkon práva věřiteli bezprostředně k věci příslušejícího, jež nastává jen z vůle jeho a není snad splněním závazku vyplývajícího pro vlastníka zástavy z poměru zastavení, k němuž by tento přivolil. Právě tato bezprostřednost výkonu práva činí právo zástavní právem věcným, avšak právem věcným, jež pojistiti má splnění nároku obligačního. Předpokládá pak právo zástavní vždy pohledávku, se kterou trvá a zaniká; není právem samostatným, nýbrž existence jeho podmíněna je existencí nároku obligačního (pohledávky), jehož pak je aksesí. Již zde třeba podotknouti, že není chybou, tvrdí-li se, že právo zástavní samo bez pohledávky není předmětem právního obchodu. Touto

vázaností na právo obligační liší se právo zástavní podstatně ode všech práv věcných, od nichž se ostatně i obsahem liší. Ovšem je předmětem práva zástavního podobně jako i ostatních práv věcných ne plnění pozitivní (*facere*), nýbrž opomenutí (*omittere*) vlastníka, ale toto opomenutí jinou vykazuje povahu než u služebností. Právo zástavní nepozůstává v opomenutí výkonu oprávnění vlastnických neb některého z nich, nýbrž v opomenutí právních činů, jež by zmařiti mohly příští zpeněžení zástavy. Služebnost obmezuje právo vlastnické, právo zástavní však nikoliv. Obmezení, jež právu zástavnímu dodává povahy věcné, záleží tu v tom, že věřitel je oprávněn zástavu prodati, nebude-li pohledávka zaplácena. Toto oprávnění věřitelovo, má-li býti věcným, předpokládá, že zástava je vůli věřitelově bezprostředně podrobena, ovšem tak, že se tím zároveň nebrání výkonu práva vlastnického, a to je uschování (*detence*) vykonávané jediné za účelem budoucího zpeněžení zástavy. Taková správa je však možna jen při movitostech při nemovitostech je vyloučena. To nutká nás rozeznávati dva hlavní druhy práva zástavního, totiž právo zástavní k movitostem a k nemovitostem. Toto trvá bez *detence* statku. Zastavení předpokládá dále, že zástavce je vlastníkem. Bez práva vlastnického není práva zástavního, ač výmínečně je někdy právo zástavní platným, třeba zástavce vlastníkem nebyl. Právo zástavní předpokládá pohledávku, lhotejno, je-li to pohledávka peněžná neb jiná. Není-li to pohledávka peněžná, dlužno při realizaci práva zástavního stanoviti její peněžnou hodnotu. I pro budoucí pohledávku lze právo zástavní platně zříditi, jak tomu jest zejména při pohledávkách z daného úvěru, z postižných nároků, ze způsobení škody neb při kaucích. Knihovní právo zástavní vložiti lze jen pro pohledávky peněžné, leda že by při jiných pohledávkách byl zároveň udán nejvyšší peněžný obnos, jenž představuje hodnotu pohledávky. Z akcesorní povahy práva zástavního plyne, že právo zástavní současně s pohledávkou zaniká. Z této zásady máme výjimku při pohledávkách knihovních, kterážto výjimka je pouhou důsledností principu *publicity*.

Dalším právním účinkem nesamostatnosti práva zástavního je, že s pohledávkou zástavou pojištěnou *ipso iure* i právo zástavní na nástupce se převádí; zvláštního převodu práva zástavního třeba není. Předmětem práva zástavního — byly-li věci zastaveny — je věc, ne vlastnictví. To zřejmě plyne ze znění zákona (§ 447 o. o. z.: »aus einer Sache — Befriedigung zu erlangen«, §§ 456, 457 o. o. z. »wird eine fremde bewegliche Sache verpfändet« »Theile — Zuwachs — Zubehör des Pfandes«) a z důvodů logických. Není to právo vlastnické, jež k vůli věci je předmětem obchodu právního, nýbrž věc k vůli vlastnictví a právům uživacím a požívacím jím poskytovaným. Právo vlastnické umožňuje, právo zástavní je jeho příčinou, poskytujíc vlastníku právě právo věc zastaviti. Mluví se o částečném zastavení věci protivou k zastavení celkovému. V tomto směru panují různé náhledy, jež však mají vzhledem k technické konstrukci práva zástavního význam spíše theoretický, než praktický.

II. Předmět práva zástavního

Zastaviti lze vše, co je v obchodu, totiž vše, co zciziti se dá, věci hmotné i nehmotné (práva) (*quod emptionem recipit, etiam pignorationem recipere potest*). (Viz o tom čl. Držba.) Zastaviti nelze služebností užívání (*usus*) a bytu (roz. nejv. s. dv., sb. »Gl. U.« č. 5492, 2136, 1890), služebnost užívání (*ususfructus*) jen co do výkonu zastaviti lze (roz. nejv. s.

dv., sb. »Gl. U.« č. 7516, 4881, rep. ná. č. 41, 3746, 8248); právo dědické, co souhrn majetku dědici příslušejícího, rovněž zastaviti nelze dle dv. dek. ze dne 3. června 1846 č. 968 sb. z. s. Z téhož důvodu nelze zastaviti práva čistě osobní, s tím však obmezením, že dávky z nich vyplývající zastaviti lze.

Zákonnými výjimečnými předpisy jsou jisté předměty majetkové vyloučeny ze zastavení, ne však následkem nezpůsobilosti k právům, nýbrž z důvodů obecného blaha vzhledem k osobě a společenskému postavení držitelovu. Sem patří: dle zák. ze dne 21. dubna 1882 č. 123 ř. z. příjmy ve veřejných službách jsoucích a jich pozůstalých, pokud nepřevyšují obnos 800 zl. (čl. IX. č. 8 uv. z. k ex. ř.); dle zák. ze dne 29. dubna 1873 č. 68 ř. z. nelze příjmy z poměru pracovního a služebního zastaviti, nelze-li na ně exekuci zjišťovací neb uhražovací vésti, což dle zák. ze dne 26. května 1888 č. 75 ř. z. platí o příjmech do 800 zl. (čl. IX. č. 10 cit. uv. z.). Rovněž vyloučeny jsou ze zastavení dle zák. ze dne 20. března 1882 č. 56 ř. z. spořitelní knížky poštovních spořitelů (čl. IX. č. 4 cit. uv. z.); dle zák. ze dne 20. března 1888 č. 33 ř. z. pohledávky dělníkům z nemocenského pojišťování proti nemocenské pokladně příslušející; dle zák. ze dne 28. července 1889 č. 27 ř. z. pohledávky pojištění na základě zák. o bratrských pokladnách příslušející, podobně i šichtové a úkolové mzdy horníků (§ 207 hor. z.); dle zák. ze dne 28. prosince 1887 č. 1 ř. z. z r. 1888 pohledávky vzcházející dělníku na základě zák. o úrazovém pojišťování proti úrazovně (čl. IX. č. 12 cit. uv. z.); dle cis. nař. ze dne 22. prosince 1865 č. 142 ř. z. podpory k umírnění nouze poskytované z prostředků státních neb zemských neb fondů veřejných; obnosy pojištěné, které dlužníkovi za pojištěné budovy nebo příslušenství nějaké živnosti náležejí, pokud pojištěné obnosy tyto dle stanov ku znovuzřízení budovy neb doplnění příslušenství vynaložiti musí se (§ 290 ex. ř.). Věci v § 251 ex. ř. uvedené; tyto jsou vyloučeny z exekuce, avšak ani předmětem zastavení nejsou, ježto realizace zástavy děje se zpravidla soudem (§ 461 o. z. §§ 259 a 264 ex. ř.). Osvobození jistých věcí z exekuce vztahuje se i na zákonné právo zástavní (roz. nejv. s. dv. sb. »Gl. U.« č. 8200, rozh. ze dne 8. ledna 1874 č. 12.787, sb. »Gl. U.« č. 5217, rep. ná. 67). Vyjímaje věci a práva ze zastavení vyloučená, lze všechny ostatní věci a práva zastaviti, to platí zvláště o právech držebních, která však ne jako práva, nýbrž jen ohledně plodů nucenou správou (§ 97 ex. ř.) zabaviti sluší, o právech nájmu a pachtu, která rovněž jen nucenou správou dopouštějí (roz. nejv. s. dv. sb., »Gl. U.« č. 8080, 6059, 7505, 2582), o právech koupě, honby, rybolovu, o právech propinačních a výsadách průmyslových. Výjimkou právo autorské (původské) není předmětem zástavy a exekuce (§ 14 zák. ze dne 26. prosince 1895). Je-li předmětem práva zástavního věc movitá, mluvíme o zástavě ruční či zkrátka zástavě, je-li jím nemovitost, o hypotéce. Hypotékou nerozumí se však jen právo zástavní, nýbrž i předmět jeho.

III. Objektivní rozšíření práva zástavního.

Právo zástavní vztahuje se, sestává-li věc z více částí (na př. věc hromadná, reality) na všechny části; každá část od věci oddělená zůstane stížena právem zástavním, takže dělení nebo scizení jednotlivých částí má v zápětí převod práva zástavního pro celou pohledávku, a nastává jakési koreální ručení oddělené části pro celou pohledávku. V tomto směru je

právo zástavní nedílné (*pignoris causa indivisa est*), však nedílné, pokud pohledávka není rozdělena. Rozdělí-li se pohledávka, rozdělí se i právo zástavní. Tento rozdíl se v praxi obyčejně nečiní, spíše platí zde zásada, že v případě exekučního prodeje ideální části plné zaplacení pohledávky na celé nemovitosti vážnoucí z ideální části nemovitosti věřitel může požadovati (rozh. nejv. s., sb. »Gl. U.« č. 9362, 8457, 7133, 5985, 4354, 2162, 995) bez ohledu na to, zda ideální rozdělení nemovitosti v době zřízení práva zástavního již pozůstávalo či teprve později nastalo. Mělo-li by to býti správným, pak musil by důsledně býti věřitel oprávněn při prodeji celé nemovitosti žádati zaplacení celé své pohledávky z ideální části výtěžku, což se však v rozh. ze dne 23. prosince 1856, sb. »Gl. U.« č. 259 a ze dne 21. března 1877 č. 3347, sb. »Gl. U.« č. 6419 co nesprávné popírá; pak byl by věřitel též oprávněn pohledávati zaplacení celé své pohledávky na držiteli ideální části reality. Právo zástavní vztahuje se dále na veškeré příslušenství zástavy, nejen na to, které tu v době zřízení zástavy bylo, nýbrž i na to, které dodatečně přibylo bez rozdílu, zda je to příslušenství v užším smyslu, totiž věc vedlejší s věcí hlavní trvale spojená a samostatné existence postrádající, či příslušenství v širším smyslu, t. j. věc samostatná účelům věci hlavní trvale sloužiti mající. To platí zvláště o movitém příslušenství nemovitého statku t. zv. *fundus instructus* (§§ 294—297 o. o. z.), na kteréž lze exekuci vésti jen současně s exekucí na hlavní věc, takže separátní exekuce je vyloučena (§ 252 ex. ř.). Přestane-li věc býti příslušenstvím, vymyká se z práva zástavního, to platí nejen o movitém příslušenství věci nemovité, nýbrž i o movitém příslušenství věci movité. Plody od věci hlavní neoddělené stíženy jsou právem zástavním, byly-li odděleny, sprostňují se práva zástavního a mohou býti, jsouce práva zástavního sprostňeny, předmětem právního obchodu. Pokud možno zastaviti plody neoddělené (*fructus pendentes*), jsou předmětem zástavy ne plody toho času již existující, nýbrž plody budoucně po oddělení povstalé. Na plody neoddělené (*fructus pendentes*) zvláštní exekuci vésti nelze. Právo zástavní hypotékárního věřitele ohledně plodů nucenou správou vykonávané není tudíž novým právem zástavním, nýbrž jen starým právem na plody co příslušenství (*pertinenci*) rozšířeným. Nucená správa nepředpokládá však nyní vklad práva zástavního na nemovitost (dříve *sporno*). Soud k žádosti exekventa ji poznamená na listu závad (§ 98 ex. ř.), a není tudíž třeba v žádosti za ni uváděti, že statek sám k uspokojení exekventa by nestačil (tak již rozh. nejv. s. dv., sb. »Gl. U.« č. 10.234, 8254, 8152, 4736, rep. ná. 23). Vázne-li již na statku věcné právo užívací pro kohosi třetího, nemůže arcit nucenou správou býti zkráceno (§ 103 ex. ř.).

IV. Objem ručení zástavy za pohledávku.

Zástava ručí za pohledávku, úroky a útraty sporu i exekuce. Za úroky ať zákonné ať smluvené nebo z prodlení ručí zástava bez rozdílu, jsou-li již přes 3 roky zadržené, jen pokud nejsou promlčeny. Při knihovních pohledávkách ručí hypotéka v pořadu pohledávky jen za 3leté úroky, i když tyto na určitou dobu byly zapsány. Starší než tříleté úroky, pokud jsou v knize pozemkové zapsány, mají pořad práva zástavního pro ně nabytého, jinak přicházejí k zaplacení teprve po zaplacení všech vložených kapitálů (rozh. ze dne 18. listopadu 1879 č. 11.398, kn. jud. č. 106). Rovněž ručí zástava za 3leté nedoplatky ročních důchodů, platů na výživu a jiných opakujících se platů v pořadu práva hlavního (§ 18 kn. z.). Útraty sporu

a exekuce požívají práva zástavního s pohledávkou knihovní i tehdá, když útraty tyto v knihách zapsány nejsou (§ 216 ex. ř.); v tom směru je to zákonné právo zástavní. Z výtěžku docíleného při mobilární exekuci budtež náklady vzešlé odhadem a nuceným prodejem zapraveny před ostatními pohledávkami (§ 286 ex. ř.). Při nuceném prodeji nemovitostí to neplatí. Tu podrží náklady tyto pořad pohledávky (§ 216 ex. ř.).

V. Vznik a rozdělení práva zástavního.

Jako všechna věcná práva musí i právo zástavní — předpokládajíc platnou pohledávku — z pravidla vykazovati pořádný důvod a nabývací akt. Důvod (titul) práva zástavního tvoří: zákon neb svolení dlužníka neb vlastníka zástavy ať již dáno bylo smlouvou neb posledním nařízením, konečně i soudcovský rozsudek. Dle povahy tohoto důvodu lišíme: dobrovolné právo zástavní (pignus voluntarium), zákonné (p. legale) a soudcovské (nucené) (p. giudiciale).

1. Smluvené právo zástavní.

Důvodem je tu smlouva, jíž dlužník aneb za něho kdo jiný právo zástavní ke své věci pro pohledávku věřiteli slibuje propůjčiti. Až do skutečného zřízení práva zástavního má smlouva tato účinek obligační. Věřitel je totiž oprávněn žádati za vydání zástavy aneb za zřízení práva zástavního. Teprve skutečným vydáním zástavy nebo zřízením hypotéky vznikne právo zástavní t. j. smlouva zástavní se stane věcně účinnou. Při vzniku smluveného práva zástavního dlužno tudíž rozeznávati poměr obligačně právní a věcně právní. První zakládá se obligační smlouvou zástavní, též přípravnou smlouvou zástavní zvanou, druhý věcnou smlouvou zástavní či vlastní smlouvou zástavní. Smlouva zástavní nevyžaduje ku své platnosti žádné písemné formy (vyjmouc arcit' případy, kde je forma písemní nebo notářská výslovně předepsána) a to ani tehdá ne, jde-li o hypotéku. Tím méně žádá takové formy vlastní smlouva zástavní, ježto tato pozůstává ve skutečném odevzdání zástavy. V posledním směru platí ohledně hypotéky ta odchylka, že knihovní zápis práva zástavního je vázán písemní formou smluv a sice takovou, která vyhovuje všem požadavkům kn. z. Zde odpadá rozeznávání mezi přípravnou smlouvou zástavní a smlouvou zástavní vlastní. Přípravná smlouva zástavní zračící se v dluhopisu, jímž dlužník právo zástavní propůjčuje, je zároveň věcnou smlouvou zástavní, byť i hypotéka teprve vkladem knihovním vznikla. Odevzdání listiny svolení ke vkladu práva zástavního obsahující dlužníkem věřiteli je vlastně aktem právním ke vzniku práva zástavního směřujícím, který se pak stává úplným neodvisle od vůle dlužníkovy tím, že věřitel za vklad zažádá. Akt nabývací je tudíž, jak již řečeno, různým dle toho, jedná-li se o zástavu ruční či hypotéku. Při movitostech záležit' nabývací akt v odevzdání zástavy věřiteli v jeho uschování (§ 451 o. o. z.), při čemž jak odevzdatel, tak i příjemce zástavy musí souhlasně chtít, by právo zástavní bylo založeno. Nelze pochybovati, že za věřitele i jeho zástupce věc převzítí může, takže vznikne platně právo zástavní, když zástava odevzdá se osobě třetí (věřitelem zmocněné, aneb když osoba věc uschovávající neb jí užívající z příkazu prohlásí, že chce věc na dále pro věřitele jako zástavu uschovávat. Tak nabývá se práva zástavního k předmětům ve veřejných pokladnách uschovaným a sice ode dne záznamu příkazu, by zabavení v knihách depositních bylo poznamenáno. Prohlášení vlastníka zástavy, že chce věc, kterou má v držení, držeti příště jako zástavu pro zást. věřitele (constitutum posses-

sorium) nestačí k založení práva zástavního (roz. nejv. s. dv. sb. »Gl. U.« č. 7229). Právo zástavní k pohledávkám předpokládá vyrozumění dlužníka o zastavení. To není však snad symbolická tradice, nýbrž spíše podobně jako při postupu (cessi) příkazy dlužníka vízící, by neplnil věřiteli. Odevzdání dluhopisu ač prospěšné, nutné není, ježto dluhopis je jen průvodem, nikoliv nositelem pohledávky a ježto dále dlužník, jakmile byl o zastavení vyrozuměn, nesmí věřiteli svému plniti i kdyby mu tento dluhopis vrátiti měl. Jinak při papírech majiteli a na řád znějících. Při oněch stačí odevzdání papíru, při těchto odevzdání indossovaného papíru na základě smlouvy zástavní. K movitým věcem hmotnou tradici nepřipouštějícím nabývá se právo zástavní znamením, z nichž zastavení snadno seznati lze; užitím známek, z nichž zjevně na zastavení souditi lze, odevzdáním nástrojů, jimiž zástavní věřitel možnosti nabývá věci výhradně vládnouti. Tak stačí připevnění zástavního lístku na stroj v místnosti dlužníkově ponechaný (roz. nejv. s. dv., sb. »Gl. U.« č. 9233). Nesprávným je náhled, že by se práva zástavního platně nabylo na základě notářského spisu prokazujícího i zřízení zástavy i odevzdání jednotlivých věcí v uschování dlužníkově ponechaných (roz. ze dne 14. prosince 1875 č. 13.655, sb. »Gl. U.« č. 8605). Knihovní zápis zástavního práva k nemovitostem neb k právům na těchto vtěleným je aktem nabývacím. Zápis práva zástavního je buď bezvýmínečným (vklad) neb výmínečným (záznam). (Bližší viz v čl. Vklad knihovní, Záznam knihovní.) Práva zástavní k nemovitostem lze zapsati jen pro pohledávku peněžnou, ciferně určitou, při pohledávce úročné nutno i výši úroků zapsati. Pohledávky lze i v určitém nejvyšším obnosu zástavním právem pojistiti, jedná-li se o pohledávky z daného úvěru, vedení záležitostí, z důvodu správy neb náhrady škody, při čemž dlužno udati obnos buď již v listině, na základě které zápis státi se má aneb v žádosti o zápis (§ 14 kn. z.). V tomto případě určuje nejvyšší obnos věřitel jednostranně, avšak dlužník má právo během lhůty rekursní žádati za snížení udaného nejvyššího obnosu. Právo zástavní lze zapsati na celé knihovní těleso aneb, je-li tu spoluvlastnictví, na podíl každého spoluvlastníka, nikoliv na jednotlivé části knihovního tělesa (§ 13 kn. z.). Právo zástavní lze pro tutěž pohledávku zapsati neděleně na více knihovních těles neb hypotekárních pohledávek (simultání hypotéka), ve kterémžto případě je věřitel oprávněn žádati zaplacení celé pohledávky z každého jednotlivého tělesa knihovního (§ 15 kn. z.). I soudcovského práva zástavního lze nabyti jen vkladem pohledávky do knihy veřejné, v kterémžto případě budiž pohledávka co vykonatelná označena (§ 88 ex. ř.). Záznam je pak prostředkem exekuce zjišťovací (§ 374 ex. ř.). Pohledávka vtělená převádí se opět jen knihovním vkladem a nelze tudíž pohledávku bez práva zástavního a právo zástavní bez pohledávky převésti. Ovšem ale může poslední z více po sobě následujících cessionářů přímo žádati za knihovní převod, třeba by jeho předchůdcové v knihách zapsání nebyli (§ 22 kn. z.). Z toho důvodu může mimoknihovně vykázaný cessionář hypotekární pohledávky nastupovati hypotekární žalobou bez výkonu cesse (roz. nejv. s. dv. sb. »Gl. U.« č. 5049, 4299).

2. Zákonné právo zástavní je pravým opakem smlouveného práva zástavního; právním důvodem je mu pohledávka sama, zvláštního aktu nabývacího třeba není. Ježto je pohledávka titulem práva zástavního, vzniká právo zástavní vznikem pohledávky, avšak vzhledem k tomu, že zvláštního aktu nabývacího třeba není, stává se právo zástavní účinným,

již vznikem důvodu t. j. vznikem pohledávky, jinak řečeno právo zástavní vzniká bez detence zástavy nebo hypotéky, vzniká vznikem pohledávky a okamžikem vzniku jejího. Zákon tu výjimečně spojuje s jistými pohledávkami za jistých podmínek právo zástavní. Jen těm pohledávkám přísluší právo zástavní, s nimiž zákon výsadu tuto výslovně spojuje. Zákonného práva zástavního požívají:

a) nedoplatky reálních daní ohledně nemovitého statku, na němž váznou a sice tříleté nedoplatky přede všemi hypotekárními pohledávkami (dv. dek. ze dne 15. dubna 1825 č. 2089, ze dne 16. září 1825 č. 2132 a ze dne 4. listopadu 1831 č. 2533 sb. z. s.; § 216 č. 2 ex. ř.), starší po všech hypotekárních pohledávkách (dv. dek. ze dne 14. února 1840 č. 409 sb. z. s. a § 217 č. 1 ex. ř.). Daň výdělková za 1½ roku od nuceného prodeje zpět počítaje požívá zákonného práva zástavního k realitám výhradně nebo převážně k dotýcnému podniku sloužícím a zvláště k tomu konci zřízeným (kn. jud. č. 116). Další však ne přes 3 léta zadržaná daň z výdělku požívá této výhody jen tehda, když do roka po dospělosti ve veřejných knihách byla zjištěna (§ 76 zák. ze dne 25. října 1896 č. 220 ř. z.). Dani důchodové (rentové) přísluší zákonné právo zástavní k důchodu ještě nesplacenému a realizuje se toto právo zástavní tím, že se přikáže důchod k placení (§ 150 zák. ze dne 25. října 1896 č. 220 ř. z.).

b) Daň 5‰ z výnosu budov od daně činžovní osvobozených požívá zák. práva zástavního s touž předností, jako daň činžovní (zák. ze dne 9. února 1882 č. 17 ř. z., § 17).

c) Obecní přírážky jsou na roveň postaveny daním zeměpanským (rozh. ze dne 27. ledna 1865 č. 5384, sb. »Gl. U.« č. 2210 jud. č. 65) ne však t. zv. groš činžovní srv. roz. nej. s. dv. sb. »Gl. U.« č. 9263, 7273) neb stočné (sb. »Gl. U.« č. 8446) nebo příspěvky k obchodním komorám (sb. »Gl. U.« č. 4846).

d) Konkurenční příspěvky pokládati sluší podobně jako zeměpanskou daň pozemkovou za věcné závazky váznoucí na pozemku, a požívají tudíž tyto stejné výhody (dv. dek. ze dne 21. prosince 1826 čís. 35126 a dv. dek. ze dne 4. ledna 1836 č. 113 sb. z. s.).

e) Poplatky z převodu váznou na věci, jež se převádí, s předností přede všemi soukromoprávními pohledávkami (§ 72 popl. z.); tato přednost mine po 3 letech od splatnosti poplatku. Zák. právo zástavní pro poplatky vztahuje se i na úroky z prodlení (roz. nejv. s. dv. sb. »Gl. U.« č. 3186), ne na útraty politické exekuce (roz. nejv. s. dv. sb. »Gl. U.« č. 315, 8911, 8493), ani na exekuční pokuty (rozh. ze dne 26. ledna 1881 č. 882 »Gl. U.« č. 8272, rep. nál. 104).

f) Poplatky depositní dle § 14 zák. ze dne 26. ledna 1853 č. 18 ř. z. k uschovanému předmětu s předností přede všemi soukromoprávními pohledávkami.

g) Důchody a kapitál vyvazovací k vyvazenému pozemku se zákonnou předností před všemi ostatními hypotekárními břemeny (pat. ze dne 4. března 1849 č. 152 ř. z.); úroky z týchž požívají této přednosti jen pro 3leté nedoplatky (rozh. ze dne 26. března 1874 č. 1595 sb. »Gl. U.« č. 5309 rep. nál. č. 70).

h) Dle § 268 hor. z. požívají práva zástavního pohledávky pokladu státního k tříletým pohledávkám hornickým, jednoroční pohledávky horníků

ke mzdě, pohledávky hornických a bratrských pokladen ohledně obnosů dělníky zapravených, avšak v pokladně nesložených a tam se nedostávajících.

i) Tříleté nedoplatky k náboženskému fondu a vedlejší povinnosti ad fructus nemovitosti, poplatkem povinného obročí neb klášterní komunity (§ 22 zák. ze dne 7. května 1874 č. 51 ř. z.).

k) Tříleté nedoplatky účastníků vodního družstva mají zák. právo zástavní na dotčeném pozemku hned po daních a poplatcích (§ 23 vod. z. ze dne 30. května 1869 č. 93 ř. z.).

Ze soukromých pohledávek požívají zákonného práva zástavního:

a) dle § 19 adv. ř. výlohy a odměny advokátů k té hotovosti, která pro stranu došla;

b) náhradní nároky a platy, které úřadováním notáře vzešly, ke kauci notářem složené (not. ř. ze dne 25. července 1871 č. 75 ř. z.).

c) Pronajímateli přísluší zák. zástavní právo pro nájemné k movitostem do bytu vneseným, nájemci nebo podnájemci náležejícím aneb jim od vlastníka svěřeným, pokud v čas podané žaloby v bytu jsou; propachtovateli přísluší zák. právo zástavní pro pachtovné k dobytku, k náradí hospodářskému, též k úrodě sklizené (§ 1101 o. o. z.). (Bližší viz ve čl. Pacht a nájem.)

d) O zák. právu zástavním dle předpisů obch. z. viz čl. Právo zástavní kupecké.

e) Zákonné právo zástavní některých ústavů úvěrních (viz čl. Banky).

Právo poskytnuté § 1321 o. o. z. a §§ 63, 64 les. z., zabaviti své-mocně dobytek na pozemku přistížený pro škodu tam způsobenou není zák. právem zástavním, neboť právo zástavní vzniká zde ne vznikem pohledávky na náhradu škody, nýbrž zabavením; právo zástavní nevzniká zde vzájemnou souhlasnou vůlí, nýbrž jednostranně z vůle poškozeného vlastníka pozemku. Titul práva zástavního poskytuje mu zákon, akt nabývací jest naproti zákazu sebeobrany aktem nutné obrany a dovoleným na místě soudního zabavení, aby v čas škodě se předešlo.

Od zákonného práva zástavního lišiti sluší zákonný důvod práva zástavního v těch případech, kde věřitel má dle předpisů zákonných právo nařízení zástavy, tak na př. dle § 237 o. o. z. poručenec proti poručníkovi ku pojištění pupilárního jmění; dle § 343 o. o. z. držitel věcného práva proti vlastníku budovy ku pojištění škody hrozící sesutím budovy; dle § 520 o. o. z. vlastník proti poživateli a uživateli ku pojištění pro hrozící poškození podstaty; dle § 1364 o. o. z. rukojmí proti dlužníkovi po splatnosti dluhu, když dluh nebyl zaplacen dle § 1428 o. o. z., dlužník proti věřiteli pro případ, že by mu při placení pohledávky dluhopis vrácen nebyl.

3. Soudcovské právo zástavní předpokládá t. zv. exekuční titul. Exekuční tituly uvádí § 1, č. 1—18 ex. ř. Práva zástavního nabývá pak věřitel ohledně nemovitostí v knihách zapsaných a pohledávek hypotekárních vkladem zástavního práva, při čemž se pohledávka co vykonatelná označí. Vklad působí in rem t. j. proti všem pozdějším nabyvatelům statku lze pro vykonatelnou pohledávku exekuci vésti.

Bylo-li pro vykonatelnou pohledávku již dříve právo zástavní vloženo, poznamená se v knihách vykonatelnost. I tato poznámka působí in rem (§§ 88 a 89, 320 ex. ř.). Záznam práva zástavního může býti žádán na základě soudních příkazů, jimiž se povoluje záznam jako exekuce ku zjištění (§ 374 ex. ř.). Není-li nemovitost v knihách zapsána, nabývá se práva zástavního zájemným popsáním (§§ 90 a 134 ex. ř.) K movitostem nabývá věřitel soudcovského práva zástavního zájemným jich popisem (§ 253 ex. ř.). Veškerá zabavení budtež pak u téhož soudu zapisována v jednotný rejstřík (§ 254 ex. ř.).

Zabavení pohledávky peněžní děje se tak, že soud exekuci povolující zakáže dlužníku exekuta exekutovi plniti. Dokonáno je pak zabavení, jakmile zákaz placení dlužníku exekuta byl doručen, jakkoliv tomuto je dovoleno zákaz ten v odpor vzíti (§ 294). Účinku odkládacího však rekurs ten nemá (§ 67 ex. ř.). Doručením zákazu placení (jež v tuzemsku poštou díti se nesmí) nabývá exekvent zástavního práva k pohledávce, jehož priorita od tohoto okamžiku se počíná (§ 300 ex. ř.).

Současně se zmíněným zákazem placení zakáže se i exekutovi veškerá dispozice pohledávkou zabavenou, pokud se týče, i zástavou, pokud snad ona pro pohledávku zřízena byla. Opatření tomu exekut rekuresem odporovati nemůže (§§ 294, 345, č. 1). Dlužníku exekuta i exekutovi budiž zároveň oznámeno, že věřitel práva zástavního k pohledávce nabyl.

Přísluší-li pohledávka exekutovi proti eráru nebo fondu veřejnému doručí se soudní zákaz i pokladně i úřadu, jenž je k poukazu oprávněn. Zabavení je dokonáno doručením zákazu úřadu posléz zmíněnému (§ 295). Zabavení cenných papírů (směnek, kupeckých poukázek, vkladních knížek spořitelních i bankovních) děje se tím, že soudní vykonatel papíry ty, sepsav protokol, exekutu odejme a je k soudu nebo v soudní kanceláři složí (§ 296 ex. ř.). Jsou-li cenné papíry uschovány u soudu, aneb u jiného úřadu, nabývá se právo zástavní záznamem exekučního výměru v knihách depositních (§§ 1—3 nař. min. ze dne 2. července 1859, č. 120 ř. z. zachovaného v platnosti čl. XV. uv. z. k ex. ř.).

Předpisy o zabavení pohledávek peněžních platí i o zabavení nároků, jež má exekut na vydání aneb plnění věcí hmotných (§ 325 ex. ř.). Jde-li o jiná majetková práva než pohledávky, děje se zabavení zákazem exekutovi daným, by zdržel se každého nakládání právem svým (§ 331 ex. ř.), jen při patentech je třeba zápisu zástavního práva v rejstříku patentovém (zák. ze dne 11. ledna 1897, č. 30 ř. z.).

VI. Práva zástavního věřitele.

1. Zástavní věřitel je oprávněn zástavu (hypotéku) v objemu práva k ní mu příslušejícího dále zastaviti. Mluví se tu o podzástavě. Vzniká pak právo podzástavní za týchž podmínek, jako právo zástavní. Předpokládá tudíž platnou pohledávku, nabývací důvod, jímž opět býti může smlouva nebo poslední pořízení, zákon neb soudcovský výrok a způsob nabývací, jenž opět záleží v odevzdání při movitostech a vkladu při nemovitostech.

Rozeznáváme tudíž zase podzástavní právo smluvené, zákonné a soudcovské (bližší viz v čl. Podzástava).

2. Byla-li zástava před odevzdáním neb po odevzdání vinou zástavcovou zhoršena neb zničena, je zástavce povinen zástavnímu věřiteli zástavu doplniti nebo jinou přiměřenou jemu dáti. To platí i tehdá, když zástava následkem vady teprve později objevené ke krytí dluhu nepostačí.

Proti zhoršení zástavy je zástavní věřitel i trestním právem chráněn (zák. ze dne 25. května 1883, č. 78 ř. z.). Dle nového ex. ř. může dlužník žádati, jestli je věřitel jinak pro svou pohledávku dostatečně kryt za obmezení exekuce [§ 96 ex. ř., (který žádá při nemovitostech pro zást. věřitele pupilární jistotu) a § 263 ohledně movitostí]. Zásada tato odpovídá úplně etickým požadavkům hospodářským a zrušena byla jí patrně res. ze dne 14. června 1784, č. 306 lit. a sb. z. s., která dopouštěla, by věřitel, chtěl-li svou vykonatelnou pohledávku, jež byla zástavním právem pojištěna, dobývati, sáhl k jinému majetkovému předmětu dlužníka, aniž by dokazovati musil nepostačitelnost smlouveného práva zástavního.

3. Po dospělosti pohledávky je věřitel oprávněn, nebyla-li pohledávka zaplacená, ze zástavy zaplacení se domáhati. Může pak věřitel, dobytím sobě exekučního titulu, žádati zu nucené právo zástavní, nucený prodej neb po případě nucenou správu. Prodej děje se zpravidla soudem. Úmluvy, že zástava má být prodána, soukromně platnosti nemají, rovněž neplatna je úmluva, že má zástava po splatnosti věřiteli připadnouti, neb že ji tento dle libosti aneb za určitou cenu prodati nebo pro sebe podržeti může, že zástavu nikdy vykoupiti nesmí, aneb že věřitel po dni splatnosti nesmí se domáhati scizení zástavy (§ 1371 o. o. z.). Případy, kde není třeba soudního prodeje, uvedeny jsou v čl. Prodej nucený. Byla-li zastavena pohledávka, přikáže se soudem věřiteli buď k dobytí neb na místě placení (im solutum datio) (§ 303 mn., 308 a 316 ex. ř.). V jistých případech může věřitel jiné speněžení najmě prodej pohledávky žádati (§ 317 ex. ř.). Byla-li zastavena hotovost peněžní, je věřitel oprávněn přiměřený obnos si podržeti, aneb jsou-li peníze pro něho jinde složeny, za vydání jeho žádati. Byla-li zastavena směnka akceptovaná, smí věřitel v den splatnosti od příjemce zaplacení požadovati a tak se pro svou pohledávku uspokojiti (tak dv. dek. ze dne 13. července 1789, č. 1033 sb. z. s.).

VII. Povinnosti zástavního věřitele.

1. Zástavní věřitel je povinen zástavu náležitě opatrovati a ručí za škodu opomenutím povinné péče povstalou (§ 459 o. o. z.), neručí však za náhodu; jen když věc dále zastavil, ručí za náhodu, kterou by věc u něho nebyla bývala postižena.

2. Zástavy smí věřitel jen se svolením dlužníkovým užívati, ale jen způsobem takovým, by to nebylo na škodu vlastníka zástavy. Požívati zastavené věci věřitel nesmí a smlouva o tom učiněná byla by právně neúčinnou (§ 1372 o. o. z.).

3. Zástavní věřitel vydejž zástavci přijímací list t. zv. list zástavní, ve kterémž všechny známky zástavy buďtež osvědčeny a kde i podstatné podmínky smlouvy zástavní uvéstí lze. Zvláštní význam mají zástavní listy vydané povolenými zastavárnami nebo majiteli podobných živností. Listy takové jsou legitimačními papíry. Zástavní list může býtí potud předmětem obchodu, pokud zastupuje zástavu t. j. pokud obsahuje poukázku na vydání zástavy po zaplacení dluhu. Avšak § 5 zák. ze dne 23. března 1885, č. 48 ř. z. je zakázáno po živnostensku zástavní listy kupovati nebo na ně půjčovati. Tento zákaz je arciž rázu živnostensko-policejního, neplatnost jednání (koupě neb půjčování) v zápětí nemá.

4. Po zaplacení je věřitel povinen zástavu vlastníku vrátiti, pokud se týče listinu, na základě které by výmaz práva zástavního žádati mohl

(vkladnou kvitanci) na jeho útraty vydati. Pro jinou pohledávku zástavu věřitel zdržovati nemůže.

5. Nebyla-li zástava vlastnictvím zástavcovým, je zástavní věřitel povinen vydati ji vlastníkovi, který své právo vlastnické prokázati může. Jen když zastavil cizí věc živnostník oprávněný věcmi takovými obchodovati aneb ten, komu věc vlastník její svěřil k užívání, uschování neb k jinému podobnému účelu, je zastavení platné, předpokládajíc v obou případech, že byl věřitel při nabývání zástavy ohledně vlastnického práva zástavcova vůle poctivé (bona fide). V obou případech je věcný nárok vlastníka zastaveně věci proti věřiteli neúčinným a může vlastník pouze žádati na zástavci náhradu hodnoty zástavy. V souhlase s tímto ustanovuje čl. 306 obch. z., že právo vlastnické nebo zástavní ku zboží nebo jiným movitým věcem, jež kupec ve svém závodě zastavil a odevzdal, dříve nabyté, nemůže býti k neprospěchu poctivého nabyvatele zástavy nebo jeho právního nástupce k platnosti přivedeno. Tento předpis platí i o papírech au porteur i tehdá, když je někdo jiný než kupec ve svém závodě zastavil (čl. 307 obch. z.). Rozh. ze dne 9. října 1867, č. 7742 sb. »Gl. U.« č. 2867 rozšiřuje tuto zásadu na věci zastavené a v uschování exekuta ponechané, byly-li dále zastaveny. Z téhož důvodu požívá dle rozh. ze dne 5. února 1879 č. 557, kn. jud. č. 103, sb. »Gl. U.« č. 8283 zákonné právo zástavní pronajímatele přednosti před právy zást. již před vnesením svršků do bytu nabytými, když jednal pronajímatel poctivě (bona fide). Zásada § 456 o. o. z. nevztahuje se však, i kdyby tu byly jinak ostatní podmínky, na nucené právo zástavní k cizí věci nabyté; vlastník může nastupovati proti držiteli zástavy žalobou vlastnickou (rozh. nejv. s. dv., sb. »Gl. U.« č. 8780, 8114, 6849, 5619).

VIII. Pořad práv zástavních.

Akt nabývací určuje pořad práva zástavního a sice dle pravidla, že právo zástavní dříve nabyté přednost má ohledně celé pohledávky před pozdějším (prior tempore, potior iure). Ježto akt nabývací při movitostech a nemovitostech je různý, dlužno rozeznávati přednost práva zástavního k movitostem a práva zástavního k nemovitostem.

1. Jde-li o smluvené právo zástavní k movitostem, nemohou kolise různých práv zástavních již proto povstati, poněvadž věřitel, má-li práva zástavního nabyti, věc do svého uschování převzítí musí. Jen tak mohlo by více věřitelů práva zástavního k téže movitosti nabyti, kdyby zástavní věřitel věc detinující tuto nejen pro sebe, nýbrž i pro ostatní detinoval. Pozdější věřitelé mohli by se arciť jen k tomu táhnouti, co by zbylo z výtěžku po uspokojení věřitele prvního.

2. Pořad soudcovského práva zástavního k movitostem počíná ode dne zájemného popisu po případě (byly-li totiž věci již dříve pro nějakou jinou pohledávku vykonatelnou zabaveny) poznámky v zájemném protokolu (§ 256, 257 ex. ř.). Byla-li pohledávka peněžní od více věřitelů v různý čas zabavena, řídí se pořad okamžikem, kdy zákaz placení byl poddlužníkovi (dlužníku exekuta) resp. jde-li o pohledávku proti eráru neb jinému veřejně spravovanému fondu, úřadu k poukazu pohledávky oprávněnému doručen (§§ 295, 300 ex. ř.); jde-li však o pohledávky z cenných papírů, rozhodna je doba, kdy orgán výkonný papír dlužníku odňal resp. pozdější zabavení v zájemném protokolu poznamenal (§ 300, 296 ex. ř.).

3. Při zákonném právu zástavním je doba vzniku pohledávky co doba vzniku práva zástavního rozhodna pro pořad práva zástavního. Jsou však zákonná práva zástavní, jež požívají přednosti před jinými zákonnými právy zástavními bez ohledu na dobu vzniku. Pořad hypotéky řídí se vkladem t. j. okamžikem, kdy žádost za vklad knihovního soudu došla. Dojde-li více žádostí současně, mají pořad stejný (viz čl. Konkurence knihovního pořadí). Vlastník nemovitosti může pohledávce nějaké ještě před podáním žádosti za vklad pořad tím pojistiti, že vydobude se poznámka knihovní, že hodlá realitu svou půjčkou v určitém obnosu obtížiti. V tomto případě přísluší pak pohledávce pořad této poznámky, když žádost za vklad v 60 dnech ode dne povolení poznámky bude podána (§§ 53, 55, 56 kn. z.). Otázku dříve pochybnou, může-li zadnější hypotekář žalovati na výmaz pohledávky předchozí indebite váznoucí, čili jinak řečeno, je-li zadnější hypotekář oprávněn k t. zv. žalobě o přednost, rozhodl nyní čl. XXVIII. uv. z. k ex. ř. kladně. Ustanovuje totiž, že každý věřitel, pro jehož vykonatelnou pohledávku na statku hypotéka vázne neb pro jehož pohledávku exekuce povolena byla, může ohledně předcházející pohledávky vykonávati právo vlastníku reality příslušející, totiž žádati buď žalobou buď cestou řízení amortisačního za výmaz hypotéky indebite váznoucí, kteráž zaplacením nebo jinak zanikla. Ovšem má věřitel, žaluje-li, vlastníku reality ohlásiti rozepří resp. dáti mu vědomost o zavedení řízení amortisačního. S prospěchem práva tohoto věřitel užije v případě rozdělení ceny tržní statku exekučně prodaného (§ 231 ex. ř.). Pořad hypotéky zaplacením zaniklé neoživne pro novou pohledávku věřitelovu, ani kdyby k tomu vlastník reality svolil. Výjimečně zachovává zák. ze dne 14. června 1888, č. 88 ř. z. knihovní pořad pro novou pohledávku ve prospěch ústavů pod veřejným dozorem úvěrní obchody provozujících. V řízení dražebním může každý hypotekární věřitel vykonatelnou pohledávku, pro kterou dražba byla povolena, zaplatiti a zastavení dražby navrhnouti, kterémuž návrhu soud usnesením vyhoví (§ 200 ex. ř.). V řízení dražebním může dále každý hypotekární věřitel, jehož pohledávka předchází pohledávce exekventa, navrhnout dříve prozatímní zjištění stavu zadluženosti, odpor vznésti proti tomu, by realita nejvýše podávajícímu byla přiklepnuta, jestliže nejvyšší podání nestačí ke krytí jeho pohledávky. O tomto návrhu budiž vždy hned při dražbě rozhodnuto (§§ 190, 191, 184, č. 8 a 164 ex. ř.).

IX. Zánik práva zástavního.

1. Právo zástavní zaniká, ač pohledávka trvá dále, když:

a) zástava z kázu vezme. Nastupuje-li na místo zničeně zástavy náhrada, postihne ji právo zástavní; obnoví-li se věc, obživne právo zástavní. Co se týče sumy, na kterou stavení nebo příslušenství nějaké nemovitosti bylo pojištěno, stanoví § 290 ex. ř., že exekuci nelze vésti na pojištěné obnosy, pokud ony dle stanov ku znovuzřízení budovy nebo doplnění příslušenství vynaloženy býti musí. Stala-li se však stavba nemožnou, připouští praxe exekuci hypotekárních věřitelů na pojištěnou náhradu dle knihovní jich přednosti (sb. »Gl. U.« č. 9025, 8227, 7573).

b) Právo zástavní zanikne, vzdá-li se věřitel práva zástavního výslovně nebo mlčky, zejména když chce zaplacení své simultánní pohledávky dojíti jen z některé neb z několika realit; věřitel je pak v tomto případě svou volbou vázán a je tudíž nejen oprávněn, nýbrž i povinen zaplacení ze

zmíněných hypoték pohledávati, ostatní však, bez ohledu na to, zda pohledávka je zaplacená čili nic, zástavního práva sprostí;

c) projitím času, na který právo zástavní bylo omezeno, tak na př. při kaucích;

d) zánikem práva zástavcová k věci zastavené, pokud to věřitel věděl aneb z veřejných knih zvědětí mohl. To nastává ve všech případech, kde právo vlastnické nebo jiné právo je časem omezené nebo výminečné. Nevěděl-li zástavní věřitel v čas zastavení o dočasnosti neb obmezenosti práva, trvá právo zástavní, ať již jsou tu ostatní podmínky § 456 o. o. z. čili nic. Totéž platí, když právo vlastnické později z jiného důvodu zaniklo.

2. Jsouc aksesí pohledávky zaniká právo zástavní zánikem pohledávky, ať již tato zanikla z jakéhokoliv důvodu (placením, dáním na místě platu, konfusí, kompensací, soudní deposicí, vzdáním se, novací). Jen jde-li o hypotekární pohledávku, nezaniká již konfusí hypotéka, nýbrž teprve výmazem jejím z knih veřejných (§ 1446 o. o. z.). Jest téměř nepopřeno, že právo zástavní vůbec, zvláště však hypotéka zaniká zánikem pohledávky, ať již tato zanikla zaplacením nebo jiným způsobem; to je všeobecným pravidlem přes znění § 469 o. o. z. Z tohoto pravidla dopouští se výjimka žádaná principem publicity knih veřejných. Tato výjimka záleží v tom, že zaniklá hypotéka trvá dále ve prospěch osob třetích, které jsouce vůle poctivé (bona fide) za to měly, že pohledávka ještě trvá. Tu tedy chrání se důvěra osob třetích v knihu veřejnou. V poměru mezi věřitelem a dlužníkem zaniká hypotéka zánikem pohledávky, avšak naproti třetím osobám poctivě (bona fide) jednajícím, tudíž naproti veřejnosti a sice veřejnosti bezelstné, trvá hypotéka nadále.

K takovým hypotékám mohou i podhypotéky (»Gl. U.« č. 10.252, 3865) rovněž i exekuční podhypotéky (»Gl. U.« č. 9475, 9252, 8981, 8710, 8456, 8346) platně býti nabyty, jedná-li se arciž bezelstně (bona fide). Dědicové hypotekárního věřitele a osoby jím obdařené nemohou zaniklou hypotéku k platnosti přivést, ježto představují osobu věřitelovu. Promlčí-li se pohledávka ve 30 letech, zanikne hypotéka. Promlčení neškodí však těm, kteří nabyli pohledávky ještě před její zánikem jednajíce v důvěře ve knihy veřejné (§ 1500 o. o. z. a dv. dek. ze dne 27. března 1846 č. 951 sb. z. s.). I tenkrát, když z knihy veřejné je zřejmo, že pohledávka je již přes 30 let v knihách zapsaná, chrání se důvěra nabyvatelova, pokud jen splatnost pohledávky z knihy veřejné patrna nebyla (»Gl. U.« č. 7835, 5755, 5294, 3725). Byla-li pohledávka pojištěna zástavou ruční, nepromlčí se ani pohledávka ani právo zástavní i když bylo opomenuto pohledávku vykonati; jen pokud pohledávka převyšuje hodnotu zástavy, promlčí se (§ 1483 o. o. z.). Princip publicity působí i v jiném směru. Byla-li hypotéka neplatně vtělena, pokládá se nicméně naproti bezelstným osobám třetím, které k ní práv nabyly, za platnou, když hypotéka ve sporu z důvodu neplatnosti byla popřena; mluví se tu o zamlčení hypotéky. Žaloba vlastníka hypotéky promlčuje se proti bezprostřednímu nabyvateli hypotéky neb jeho dědicům ve 30 letech (§ 65 kn. z.), proti třetím osobám, pokud jednaly bezelstně v 90 resp. 120 dnech (t. j. v 60 dnech po projití lhůty rekursní vyrozuměnému vlastníku hypotéky běžící) (§ 63 kn. z.). Nebyl-li však vlastník vyrozuměn teprve ve 3 letech ode dne podání žádosti za vklad (§ 64 kn. z.). Výkonem soudní dražby zaniká

právo zástavní (hypotéka). Byla-li totiž realita v dražbě prodána, může vydražitel, jakmile rozdělovací usnesení právní moci nabylo, žádati za výmaz hypoték, jež nepřevzal a jež též rozdělovací podstatou kryty nejsou (§§ 237, 216, 171 ex. ř.). Soudcovské právo zástavní k věcem movitým nabyté zaniká, nebylo-li během roku od zabavení žádáno za prodej a v dražebním jednání řádně pokračováno (§ 256 ex. ř.).

X. Právo poplatkové.

Listiny, jimiž se ku pojištění závazku zástava nebo hypotéka zřizuje, podléhají poplatku dle stupnice II, počítanému dle hodnoty závazku; není-li však předmět tohoto závazku cenitelným, podléhají poplatku 50 kr. za každý arch. Zástavní listy podléhají poplatku 50 kr., pokud nepřipadá dle stupnice II. poplatek menší dle hodnoty zástavy. Zástavní listy, které vydává kupci při poskytování zálohy na cenné papíry nebo zboží na dobu 8 dní nepřevyšující, podléhají kolkovému poplatku 10 kr. za každý arch. (Bližší viz čl. Zápisů knihovní.)

Právo zástavní k lodím.

I. Právo zástavní k lodím nabývá se týmž způsobem, jako k jiným věcem (§§ 451 a 452 o. o. z.).

II. Značný počet pohledávek požívá však dle zákonů námořních zákonného práva zástavního Editto politico dei navigazione ze dne 25. dubna 1774 ustanovuje ve čl. IV. § 44, že mzda lodního mužstva požívá výsadného práva zástavního k lodím a nákladu. Dále vyvinula se zvyklostmi námořního obchodu ještě jiná zákonná práva zástavní, která pojala osnova rakouského soukromého práva námořního z r. 1848. Požívají pak zákonného práva zástavního tyto pohledávky v tomto pořadí:

1. Přístavné a jiné poplatky za přistání a prodlévání v přístavu během poslední plavby;
2. náklady uschování;
3. mzda za opatrování a ošetřování lodi v přístavu a pohledávka lodního mužstva z poměru služebního;
4. příspěvek k společné havarii, vesměs jen vzhledem k poslední plavbě;
5. pohledávka ze smlouvy nákladní za poslední cestu; zákonné ručení vztahuje se v případech pod č. 1, 2, 3, 5 též na zásoby potravin a střeliva. Pořad ostatních věřitelů určuje se dle obč. z., a ohledně dluhů na loď učiněných platí zásady o půjčkách na loď.

III. Smluvené právo zástavní lze jen k celé lodi neb jejímu příslušenství neb k ideální části lodi nabyti. K evidenci práva zástavního žádá se namnoze v zákonech námořních, by právo zástavní bylo vyznačeno v konosementech neb nákladních listech; v jednotlivých případech žádá se i odevzdání dokladů do rukou věřitele.

IV. Realisace práva zástavního děje se dle předpisů obč. z. (§§ 461—466) a ex. ř. Před každým veřejným prodejem sluší svolati věřitele. Nároky jejich budtež likvidovány a po prodeji z docíleného výtěžku dle zákonné jich přednosti zapraveny. Útraty exekuce však musí předkem zaplacený býti. Podobně děje se v řízení konkursním, kde však náklady řízení všem pohledávkám předcházejí. Jsou-li zde při uvalení konkursu nedoplatky peněz nákladních (nákladné), budtež z výtěžku jich zapraveny předkem útraty dobývací, pak příspěvek k havarii aneb dluh na loď v nouzi učiněný na mzdě nákladní váznuocí, konečně ostatní zástavní